

Z dávných dob - připraveno podle vyprávění pamětníků

Mírová pod Kozákovem je velká sloučená obec na Turnovsku, která se rozprostírá mezi Turnovem a Kozákovem a táhne se bezmála na Železnobrodsko. Bylo to v roce 1960, když se občané čtyř bývalých samostatných katastrálních obcí Bělé, Sekerkových Louček, Loktuš a Vesce rozhodli spojit své síly v jednu velkou společnou obec, které pak dali příznačný název Mírová pod Kozákovem .

Jak jsem uvedl, jednou z býv. obcí zde pod Kozákovem byla i nevelká obec Loktuše, vesnička ležící na samotném úpatí strážné hory Českého ráje Kozákova. Dnes je to místní část (osada) sloučené obce.

Původní ves Lochtuschk tu stávala snad již v době před třicetiletou válkou. Když Švédové napadli naši zemi, vyplenili mimo jiné také nedaleký Železný Brod a pak dvěma proudy táhli na Turnov. Jeden proud prý se valil maloskalským údolím podél Jizery a druhý pak naším údolím podkozákovským. Tehdy prý byla také ves Lochtuschk vypálena a vydrancována. Teprve mnohem později byla opět obnovena a osídlena rodem Mlejnků, původem z Vrabčiny nebo z Vysrkalova u Svatoňovic. Odtud prý podle dochovaných tradic pocházel první prapředek loktušských Mlejnků, ovčák Mlejnek. Jeho rod se zde pod Kozákovem potom velice rozvětvil.

V „Kronice obce Loktuš“ jsem se dočetl, že prý nejstarší dochovaný zápis v kraji pod Kozákovem byla v Klokočských skalách vyrytá jména „Daniel Botohradecký a Jiří Síbr - 1604“. Nevím, zda se tam někde ten nápis uchoval do dnešních časů.

Z nálezů jsou známé stříbrné peníze z doby Ferdinanda II. z roku 1623, které při rytí trávníku našel na své zahradě pan Jan Hlubuček z Klokočí. Byly prý v hliněném džbánku v počtu kolem sta kusů. Později prý malý školák našel ve skalách v úzké rozsedlině u Rotštejna váček se starými mincemi. Nálezy byly údajně předány muzeu v Turnově.

Podkozákovsko - z dávných dob

Napsal Milan Mlejnek

Podle ústního podání jsem se dověděl, že první školáci z Podkozákovska chodili do školy, ovšem jen na základě dobrovolnosti, až k Turnovu na Hrušnici. Teprve později se začalo vyučovat v jednotlivých vsích po domech.

V roce 1868 mám první záznamy o škole ve Vesci, kde se už učili školáci společně z několika osad. První stará dřevěná škola tu vyhořela v roce 1905. Pak se na přechodnou dobu vyučovalo ve Vesci a ve Smrčí v soukromých domech, např. u Pleštilů v čp.1 nebo u Votrubců v čp. 44.

V roce 1907 postavili si vesečtí školu novou a hned se v ní začalo také vyučovat, ovšem až po řádném křesťanském vysvěcení. Když byla postavena škola v Chutnovce (na Dolech), začaly děti z Loktuš docházet tam.

Podle vyprávění našich předků býval i náš kraj napaden často zhoubnými nemocemi. Bylo tomu tak např. po prusko-rakouské válce roku 1866, když zejména v Klokočí a na sousedním Rotštejně řádila zlá cholera, která si prý tenkrát tady vyžádala 66 lidských životů. V roce 1919 vypukly v obci černé neštovice. Býval to smutný pohled na vůz Červeného kříže, který denně odvážel několik postižených lidí do turnovské nemocnice.

V roce 1921 řádila zase v kraji zlá dobytčí nemoc - slintavka a kulhavka, které padlo za oběť mnoho kusů hovězího dobytka. Nová velká epidemie této nemoci se opakovala v letech 1938 - 1939.

Pamětníci vypravují, že v září r. 1905 přišla nad kraj prudká bouře s krupobitím a průtrží mračen, která zničila mnoho úrody. Do rána byla podkozákovská políčka k nepoznání: brambory a řepa byly vyplaveny a sneseny do údolí, půda z polí smetena, mostky strhány.

Čas rychle ubíhá, svět se překotně mění a lidé se mění s ním. Mnoho, přemnoho se převalilo přes hlavy našich předků. Málo se však zachovalo v paměti. Již jen některý stařeček nebo stařenka moji generaci mohli uvést do těch dávno zašlých dob svým vyprávěním. Nám se už zdá až neuvěřitelné, co všechno ti lidé prožívali a co se tady v kraji dělo. Já jsem se snažil některé vzpomínky zachytit v písemné podobě a tady se s vámi, vážení čtenáři, o ně dělím.

Bylo to v roce 1866, kdy do Čech táhlo pruské vojsko. Ani náš kraj nebyl ušetřen. Ve vsi Loktuších byl ubytován pluk ruských husarů. Ti, ač nepřátelé Rakouska, chovali se prý vůči našemu obyvatelstvu poměrně slušně. Lidé se jich přesto obávali a ukrývali se před nimi v lese Javorníku na Kozákově a po různých jeskyních a jiných skrýších. Kdo měl koně, snažil se jej ukrýt, aby ho nemusel odevzdat nebo alespoň jet na přípřež (tenkrát se říkalo „na fišpón“). Starý sedlák Vodháněl z Prackova byl prý na fišpóně po celé čtyři týdny.

Můj dědeček (* r. 1863) vyprávěl mi jako malému chlapci, že jeho matka mu říkávala, jak jej jako tříletého kloučka chovali v náruči pruští husaři a jak ho měli rádi mezi sebou. Jeden důstojník prý jí tenkrát povídal, že má doma taky takového pěkného chlapečka, a tím více k malému Petříkovi přilnul.

V místě u Loktuš, kde se dříve říkávalo „Na panských rohlíčkách“, byly před více jak sto léty otevřeny šachty. Havíři z Kladenska bydleli tenkrát v Loktuších po domech a dobývali v šachtách uhlí, které se však sotva mohlo uhlím nazývat. Bylo velmi špatné jakosti, nechtělo vůbec hořet, pročež se od pokusů s dolováním záhy upustilo. Šachty byly z velké části zavaleny a jen název „Havírna“ nedaleko od vsi Loktuše zůstal.

Od těch dob byl pokus s dolováním uhlí pod Kozákovem opakován ještě několikrát, ale vždy zůstalo jen u pokusu, a to bez výsledku. Při hloubení pokusného vrtu „V klůčku“ byly v hloubce ztraceny dvě diamantové vrtací korunky, takže se s dalším vrtáním muselo okamžitě přestat. Pokusné vrty se prováděly také u jezu na Stebeňce za potokem vedle cesty na Dubecko. Ukázky vyvrtaných hornin byly tehdy předány řídicímu učiteli obecné školy na Dolech, který je prý dal uložit do školního kabinetu.

Mnoho dnešních obyvatel Podkozákovska možná už neví, že když byl skalní hrad Rotštejn uveden v rozvaliny, přestal být pochopitelně sídlem šlechty. Panstvo zmizelo z těchto míst, ale hrad neosiřel. Ve zbylých rozvalinách, zejména ve skalních sklepeních, našly svůj dočasný domov hned čtyři velmi chudé rodiny, které uvítaly možnost aspoň nuzného ubytování ve vlhkých skalních jeskyních. Tak mi to aspoň vyprávěla moje babička (*1863 v hospodě pod hradem Rotštejnem). Na některé ty rodiny se z mladých let ještě docela dobře pamatovala.

Za starých časů nebývaly na vesnicích taneční sály a chasa se bavila tancem ve větších selských světnicích. V Loktuších i v sousedním Vesci už sály byly. V Loktuších se tancovalo v čp.1 „U šenkýřů“, kde se také čepovalo pivo. Ve Vesci se zase tancechtivá mládež scházela na sále u Židů v čp. 29.

Dnešní kapely nebo hudební skupiny stačil tenkrát nahradit potulný šumař nebo skupina muzikantů, jindy stačil snad jen obyčejný kolovrátek (flašinet). Litr piva se prý tenkrát prodával za 14 krejcarů. Ale i to bylo dost peněz, protože výdělky byly skrovné. Za den poctivé práce na poli platil sedlák jen čtyřák odměny.

Obilí se mlátívalo cepy. Po celou dlouhou zimu to bušilo ve stodole na mlatě. Místy se předlo konopí, ale zejména len na kolovratech a na ručních stavech se po domácku vyrábělo hrubé plátno. I až sem pod Kozákov tedy zasáhla oblast našich známých krkonošských tkalců. Sousedé se scházeli „na přástvu“.

V zimě se drávalo peří a ženy povídaly, že jdou „na dračky“. Přitom se vyprávěly nejrůznější příhody a zkazky, někdy hodně strašidelné, takže mnohá hospodyně nebo vesnická dívka se pak v noci bála cestou domů, aby ji náhodou nepotkalo to hrozné strašidlo, o kterém sousedky při draní vyprávěly. V některých místech mívali své seance také spiritisté, kterým se lidově říkalo „mediáni“, asi že hojně meditovali. Až sem na Turnovsko zasáhl tedy duch spiritismu od blouznivců našich krkonošských hor.

Hlavní stravou tenkrát býval černý chléb nebo chléb z vikvové mouky. Bílé pečivo a maso bývalo jen občas na svátky. Často se objevily na stole sušené hrušky nebo jablka (křížaly) i sušené švestky. Vařilo se kyselo neboli kvasovka, dále bílá polévka z mléka, zvaná hladká ančička a další staročeská jídla, která dnes známe už bezmála jen z vyprávění a vzpomínek.

Můj praděd Václav Mlejnek z Loktuš čp. 18 vozil z Kabele na úpatí Kozákova kamenné kvádry na stavbu kostela Panny Marie v Turnově a také na tzv. Mariánský sloup, na kterém stojí socha Panny Marie na turnovském náměstí. Také vozil stavební kámen ze svahů Kozákova na stavbu radostínského mlýna nedaleko Sychrova. Rovněž sychrovský tunel a viadukt byl stavěn za pomoci kozákovských pískovcových kvádrů, které tam s párem koní dopravoval můj pradědeček.

Tenkrát byly cesty velmi špatné, těžko sjízdné, náklad na voze, který táhl pár mohutných koní, byl velice těžký, takže to býval výdělek skutečně zasloužený. Silnice u nás tehdy ještě nebyly, jen hluboké, kamenité úvozy a polní cesty křížovaly kraj tady pod Kozákovem a na Turnovsku vůbec. Když dojel starý Mlejnek se svým párem koní z Podkozákova k Sychrovu dvakrát za den, to už považoval za veliký úspěch.

Za mého dětství staří lidé vzpomínali často na velkou rodinnou tragédii, která před první světovou válkou rozvířila tichou hladinu života tady pod Kozákovem. Chalupník Votrubec z Loktuš, kterému říkali „barácký“, provdal svoji dceru Annu za Josefa Mráze na Chutnovku. Nové manželství však nebylo šťastné. Manželé se nesnášeli, stále se hašteřili a dokonce se i vzájemně soudili. To by však nebylo jen to nejhorší.

Jednoho dne večer byl Josef Mráz (vulgo Pepíček) ve své světnici zastřelen právě při draní peří. Podezření padlo na jeho tchána Votrubce, protože vše tomu nasvědčovalo. Votrubec byl zatčen, souzen, usvědčen a mladoboleslavskou porotou odsouzen k trestu smrti provazem. Jeho trest byl však nakonec pozměněn na 20 let těžkého žaláře. Matka zavražděného Josefa Mráze zemřela zanedlouho u cizích lidí.

Snad stojí za zmínku, že Josef Mráz byl na tehdejší dobu velmi pokrokový a vzdělaný člověk. První v celém širém kraji prý si pořídil moderní mlátičku na obilí, měl první dalekohled i první elektrickou kapesní svítilnu (baterku). To byly věci tenkrát nevídané a podivuhodné!

Trochu jsme si zavzpomínali na dávno zašlé staré časy, na dobu našich dědečků a pradědečků, i na časy dědečků jejich dědů. Někdy se jim říkalo: Staré zlaté časy! Možná, že byly zlaté, ale jen pro někoho. Pro většinu drobných venkovských lidí nebyly tak zlaté, jak by se někomu zdálo. To víme všichni velmi dobře.

Pro naše podhůří byly to doby těžké, doby bídy i utrpení, časy nesnází i bojů o skývu chleba. Žijí dnes už jen v těch vzpomínkách, ale je dobře zase si je jednou připomenout. Pro poučení naší mladé generaci a pro pokolení budoucí. Nechť si ty staré doby sami srovnávají se svým životem a s překotným během současné doby, s dobou světové globalizace, světové touhy po moci a slávě, ale zejména s dobou, kdy mnozí baží jen a jen po bohatství. Žene je touha po penězích - bez ohledu na ty drobné pracovitě lidi, kteří se na to bohatství mocných musí dřít nebo aspoň tvrdě pracovat.

Jsou ovšem i jiní, kteří dokáží „vydělat“ milióny mávnutím tenisové pátky, kopnutím fotbalového míče do soupeřovy branky, posazením se na teplou politickou židli nebo vytunelováním nějaké banky nebo aspoň kampeličky.

Bohužel máme dnes i takové výtečníky, kteří pro pár tisíc nebo milionů, ale třeba i pro pár stokorun dokáží zabít člověka nebo okrást nemocnou stařenku či nemohoucího dědečka.

Jsou, jak vidíme, i dnes lidé tací i onací! Bohužel! Byli i tenkrát za starých „zlatých časů“! Bohužel! Tak si, člověče, pak vyber! Žít jako tenkrát?... Žít - jak žijeme dnes?... **Snad je potřeba žít tak, aby neplatilo přísloví: „Člověk člověku vlkem!“, ale aby byl člověk hoden svého pojmenování „Homo sapiens!“ – „člověk moudrý“!**